

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle Suomen Olympiakomitean lausunto valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle koskien kestävän kehityksen globaalia toimintaohjelmaa Agenda 2030

VIITE: VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Selonteko esittelee toimenpiteet, joilla hallitus edistää kunkin 17 kestävän kehityksen tavoitteen toteutumista Suomessa ja globaalisti. Selonteko kuvaa Suomen nykytilanteen Agenda2030:n toteuttamisessa, hallituksen toimet kunkin 17 kestävän kehityksen tavoitteen osalta, toimeenpanotyötä ohjaavat politiikkaperiaatteet, kansallisen toimeenpanon organisoinnin, sekä toimeenpanon seurannan ja arvioinnin mekanismit.

Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 ja sitä toteuttavat hallitusohjelman toimenpiteet liittyvät liikuntaan ja urheiluun jokaisella kestävyiden ulottuvuudella:

Ekologiseen kestävyteen liittyen hallitusohjelman hiilineutraalisuustavoite edellyttää mm. rakentamisen ja liikkumisen hiilijalanjäljen pienentämistä. Tähän liittyy keskeisesti mm. **liikuntapaikkojen energiatehokkuus, kävelyn ja pyöräilyn edistäminen sekä liikuntapaikkojen läheisyys.**

Sosiaalisen kestävyden kulmakivinä selonteko nostaa esille mm. ihmisten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon, verorahoitteisten hyvinvointi- ja liikuntapalveluiden sekä aktiivisen kansalaisyhteiskunnan. Laajalti saatavilla olevat kulttuuri- ja liikuntapalvelut mainitaan tärkeänä tasa-arvon mahdollistavana tekijänä. Suomalaisen palvelujärjestelmän tavoitteena on edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia, terveyttä, toiminta- ja työkykyä ja sosiaalista turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, ottaen huomioon myös alueellisen näkökulman. Keskeisiä tarkastelukulmia ovat **väestön fyysisen aktiivisuuden lisääminen, sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus ja liikuntapalvelut.**

Taloudellisen kestävyden todetaan nojaavan mm. työn tuottavuuden vahvistumiseen ja sen keskeisenä osatekijänä työhyvinvointiin. Huomionarvoista on **liikunnan merkitys työkyvyn ja tuottavuuden edistämisessä.**

Olympiakomitean kommentit selonteon sisältöihin:

Terveys (tavoite 3: Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille)

Kansainvälisten maavertailuraportin mukaan Suomi on jo saavuttanut tai on saavuttamassa ne Agenda2030:n päätavoitteet, jotka liittyvät terveyteen ja hyvinvointiin. Selonteon mukaan Suomessa on onnistuttu vähentämään tarttumattomien tautien aiheuttamia ennenaikaisia kuolemia ennaltaehkäisyn ja hoidon avulla. Myös henkistä terveyttä ja hyvinvointia edistetään. Tilannetta seurataan koko ajan ja toimia jatketaan sekä tehostetaan.

Suomen Olympiakomitea nostaa esille **liian vähäisen fyysisen aktiivisuuden vaikutukset nyt ja tulevaisuudessa. Liikkumattomuus lisää useiden kansansairauksien, kuten tyyppin 2 diabeteksen, riskiä** ja kasvattaa yhteiskunnalle muodostuvia terveydenhuollon kustannuksia. Lapsista ja nuorista sekä aikuisista vain noin kolmannes ja ikäihmisistä muutama prosentti liikkuu terveytensä kannalta riittävästi.

Liikkumattomuuden aiheuttama terveysuhka on vakava, eikä tule riittävällä tavalla esiin kestävä kehityksen indikaattoreissa. Kansallisen seurantakorin indikaattoreiksi on valittu koettu terveys, sairastavuusindeksi ja väkivallan uhka. Sairastavuusindeksi ei sisällä esimerkiksi yleistävää kansantautiamme diabetesta, koska sitä koskevaa kuntakohtaista tietoa ei ole saatavilla.

Hallitusohjelmassa mainitut toimet matalan kynnyksen elintapaohjauksen lisäämiseen ja ennaltaehkäiseviin toimiin ovat keskeisiä. **Ennaltaehkäiseviä toimia ovat myös kaikki liikuntaa ja liikkumista lisäävät toimet, erityisesti Liikkuva Suomi –ohjelma ja liikunnan yhdenvertaisuuden edistäminen. Liikuntaneuvonnan palveluketju linkittää elintapaohjauksen ja paikalliset liikuntapalvelut.**

Hallituksen valmisteleman sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen keskeisinä tavoitteina on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitää kustannusten kasvua.

Sote-uudistus muuttaa kuntataloutta. Uudistuksessa on varmistettava, että kunnille jää resursseja niille jääviin tehtäviin, kuten liikunnan edellytysten luomiseen sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Julkisten liikuntapalveluiden säilyttämiseen ja vahvistamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Koronaviruspandemian aiheuttama kriisi on tilapäisesti heikentänyt liikuntapalveluiden saatavuutta ja tuonut esille liikunnan ja harrastamisen sosiaalisen merkityksen. Vapaa-ajan liikunnan osalta on nähty sekä myönteisiä että kielteisiä muutoksia.

Hallitusohjelman tavoite taata jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus mieluisaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä on merkittävä toimenpide hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Harrastamisen mallin avaa myös kestävien yhdyskuntien näkökulmasta suotuisan kehityksen, jossa harrastuksia tuodaan koulupäivän yhteyteen ja koulun lähiympäristöön. Toimintamalli voi parhaimmillaan kehittää kouluista harrastamisen keskuksia ja vähentää harrastusliikennettä.

Uudella Liikuntapoliittisella koordinoitielimellä on suuri merkitys, kun mietitään liikunnan hyödyntämistä kestävä kehityksen edistämiseen, kuten edellä kuvattuun terveyden edistämisen näkökulmaan tai kestävään liikkumiseen. **Koordinaatioelimen toimintaa tuleekin hyödyntää ja sen asemaa vahvistaa.**

Koulutus (tavoite 4: Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet)

Väestön fyysisen aktiivisuuden lisäämiseen tähtäävät hallitusohjelman toimenpiteet Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu ja Liikkuva opiskelu parantavat myös osaltaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatua ja tasa-arvoa.

Liikunta ja urheilu ovat erottamaton osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Liikunnalla on havaittu olevan myönteinen vaikutus oppimiseen, ja lapsena opittu liikunnallinen elämäntapa usein kestää koko elämän. Siksi on tärkeää huomioida liikunta tiiviisti osana koulutuksen kehittämistä.

Huippu-urheilun edellytysten parantamiseen liittyen hallitusohjelmassa kohdennetaan lisäresursseja urheiluakatemioiden ja valmennuskeskuksille. Hallitusohjelman mukaan urheilua tavoitteellisesti harrastaville

¹ Kokko, S. & Martin, L. (toim.) 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1.

² FinTerveys 2017 -tutkimus. THL.

³ Liikuntaolosuhteiden strateginen kehittämistyö kunnissa. Selvitys nykytilanteesta ja kehittämistarpeista. Smart-Sportin julkaisuja 2020:1

nuorille taataan yhtäläiset edellytykset opiskella myös ammatillisen koulutuksen piirissä kuin urheilulukioissa.

Opinnoissa mukana pysymistä tukee myös urheilun kaksoisuraratkaisut lähtien urheiluyläkouluista. Koulutusjärjestelmän on tuettava nuoria urheilijoita yhdistämään tasapainoisesti opiskelu ja tavoitteellinen urheilu. Urheilijakoulutuksen aseman kehittäminen ja yleisesti liikunnan merkityksen nostaminen koulutuspoliittisessa järjestelmässä tukisi Agenda 2030:n tavoitetta avoimesta, tasa-arvoisesta ja laadukkaasta koulutuksesta.

Kestävät kaupungit ja yhdyskunnat (tavoite 11: Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä yhdyskunnat)

Suomi on sitoutunut puolittamaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä. **Jalankulun ja pyöräilyn määrän kasvattaminen on tässä yksi toimenpide, jonka merkitystä korostaa sen hyöty terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien tavoitteiden edistämiseen.** Tähän tärkeä tuki on kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen osoitettu kertaluontoinen investointiraha.

Lähiliikuntapaikkojen ja ulkoilureitistöjen sekä muiden liikkumisen kannalta keskeisten arjen lähiympäristöjen lisääminen ja kehittäminen sekä kansallisen virkistyskäyttöstrategian luominen ovat kestävien kaupunkien ja yhdyskuntien tärkeitä hallitusohjelman toimia.

Suomen tavoitteena on hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä. Rakennuskannan perusparantaminen on tässä keskeisessä roolissa. Suomessa on noin 39 000 liikuntapaikkaa, joista noin 7200 sisäliikuntapaikkaa. Liikuntapaikoista valtaosa on rakennettu 1980-1990-luvuilla ja kuntien omistamia. (Lipas-tietokanta.) Peruskorjaustarpeessa olevat liikuntapaikat aiheuttavat kunnille merkittäviä ylläpito- ja korjauskustannuksia. Kunnista 65 % arvioi liikuntaolosuhteiden kunnostamistarpeen tai korjausvelan erittäin merkittäväksi tai varsin merkittäväksi ongelmaksi omassa kunnassaan¹. Nykyisen liikuntapaikkaverkoston ylläpitäminen ja kehittäminen kohti hiilineutraaliutta edellyttää kasvavia julkisia investointeja niin peruskorjaamiseen kuin uudisrakentamiseen. Yhä useammin liikuntapaikkainvestointeja tehdään yhteistyössä yksityisten rahoittajien kanssa.

Hallitusohjelman mukaan liikuntapaikkojen kestävää rakentamista tuetaan pienentämällä korjausvelkaa sekä edellyttämällä edelleen kohteilta energiatehokkuutta.

Liikuntapaikkarakentamisen ympäristönäkökulmia on nostettu esille parhaillaan lausuntokierroksella olevassa opetus- ja kulttuuriministeriön Liikuntapaikkarakentamisen suunta –asiakirjassa. **Hallituksen tulisi kohdentaa lisärahoitusta energiatehokkaan liikuntapaikkarakentamisen tukemiseen ja samalla kuroa umpeen liikuntapaikkojen korjausvelkaa.**

Toimeentulo (tavoite 1: Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta)

Agenda 2030 tavoitteena on poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa. Hallitus on sitoutunut taiteilija- ja **urheilijaeläkkeiden** määrän lisäämiseen. Olympiakomitea nostaa esille, että monet huippu-urheilijat elävät köyhyysrajan alapuolella. Lisäksi urheilijoiden eläke- ja työttömyysturvassa on huomattavasti parannettavaa muihin palkansaajiin nähden.

Olympiakomitea katsoo, että urheilijoiden sosioekonominen on otettava kokonaistarkasteluun. Urheilu ammattina tulisi rinnastaa muihin ammatteihin ja siihen liittyvää tapaturma- ja eläketurvaa tulee kehittää

¹ Kokko, S. & Martin, L. (toim.) 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1.

² FinTerveys 2017 -tutkimus. THL.

³ Liikuntaolosuhteiden strateginen kehittämistyö kunnissa. Selvitys nykytilanteesta ja kehittämistarpeista. Smart-Sportin julkaisuja 2020:1

normaalijärjestelmän suuntaan. Urheilijaeläkkeitä koskeva esitys, joka raukesi viime vaalikaudella, tulee ottaa pikimmiten eduskunnan käsittelyyn. Lisäksi esimerkiksi urheilija-apurahoilla ei saisi olla vaikutusta sosiaalietuuksien saamiseen.

Kansalaistoiminta (tavoite 16: Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla)

Kaikki aktiivista kansalaisyhteiskuntaa tukevat toimet tukevat tätä tavoitetta ja sosiaalista kestävyttä. Hallitusohjelman kirjaus Veikkauksen edunsaajien määrärahojen turvaamisesta on keskeinen. Liikunnan kansalaisjärjestöjen avustukset katetaan rahapelitoiminnan tuotoista. Koronatilanne on aiheuttanut huomattavaa epävarmuutta rahapeliuottojen tulevaisuudesta, eikä vuoden 2021 jälkeen järjestöjen rahoituksen tasosta ole tietoa. Liikuntabudjetin pienentäminen vaarantaisi merkittävästi liikunnan kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuuksia. Olympiakomitea edellyttää, että liikunnan ja urheilun rahoitus turvataan myös jatkossa vähintään nykytasolla.

Helsingissä 9.2.2021

Karoliina Ketola
yhteiskuntasuhteiden erityisasiantuntija
Suomen Olympiakomitea

Mikko Salonen
toimitusjohtaja
Suomen Olympiakomitea

¹ Kokko, S. & Martin, L. (toim.) 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1.

² FinTerveys 2017 -tutkimus. THL.

³ Liikuntaolosuhteiden strateginen kehittämistyö kunnissa. Selvitys nykytilanteesta ja kehittämistarpeista. Smart-Sportin julkaisuja 2020:1